

2. Раевнева Е.В. Статистический анализ неравномерности развития регионов Украины / Е.В. Раевнева, О.А. Гейман // Бизнес-Информ : науч. журнал. – 2009. – № 4(2). – С. 126-129.

Беновская Л.Я. Анализ и оценка оборотного капитала предприятий: региональное измерение

Исследованы состояние и динамика объемов оборотного капитала предприятий реального сектора экономики. Осуществлены межрегиональные сравнения по темпам роста оборотного капитала, на основе чего проведено группирование регионов. Обнаружено значительное дистанционирование регионов-лидеров, с одной стороны, и плотное группирование остальных регионов – с другой. Исследована тесная взаимосвязь между ВРП и оборотным капиталом регионов, которая усиливается в динамике. Проведена оценка эффективности функционирования оборотного капитала предприятий на уровне региона. Проведен анализ структуры оборотного капитала и обнаружены проблемы роста дебиторской задолженности предприятий.

Ключевые слова: оборотный капитал, регион, эффективность, структура капитала.

Benovska L.Ya. The Analysis and the Evaluation of Working Capital of Enterprises: the Regional Dimension

The condition and dynamics of working capital of enterprises of the real sector of the economy are investigated. A comparison according to the rates of growth of working capital is made, on the basis of which, the grouping of regions was held. The significant distancing of the leading regions, on the one hand, and dense grouping of other regions, on the other hand, is studied. A close relationship between GRP and working capital of the regions is found to increase in dynamics. The assessment of the efficiency of functioning of the working capital of enterprises at the regional level is conducted. The analysis of the working capital structure is done; the problems of rising of receivables of enterprises are revealed.

Key words: working capital, region, efficiency, the structure of capital.

УДК 330.15

**Проф. С.В. Васильчак, д-р екон. наук –
Львівський ДУ внутрішніх справ; доц. О.Р. Жидяк, канд. екон. наук –
Львівський інститут економіки і туризму**

ЗАГРОЗИ ЕНЕРГЕТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ – ЗАГРОЗИ СТАЛОМУ СВІТОВОМУ РОЗВИТКУ

Розглянуто конкурентний потенціал країни, який пов'язано з енергетичною безпекою. Сформовано поняття енергетичної безпеки як системи, складовими якої є надійність поставок, достатність обсягів енергетичних ресурсів, що знаходяться в обігу на ринку, і прийнятність ціни на енергетичні носії. Виділено загрози внаслідок формування енергетичного забезпечення країни. Проведено класифікацію загроз за сферами на економічні, зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні, соціально-політичні, техногенні та природні, загрози, пов'язані з недостатньо ефективним менеджментом. Акцентовано увагу на питанні глобальної енергетичної безпеки як фактора сталого світогосподарського розвитку.

Ключові слова: загрози, енергетична безпека, енергетичний ринок, конкурентний потенціал, механізм, енергія, виробництво, споживання, сталий розвиток.

Актуальність теми. Підвищення конкурентного потенціалу різних держав у сучасних умовах є однією з найбільш актуальних проблем унаслідок посилення конкуренції на світовому ринку і постійних змін кон'юнктурних, економічних, організаційних та інституційних умов функціонування. Адже конкурентоспроможність країни є однією із важливих передумов забезпечення її економічної безпеки. Енергетична безпека країни є важливою передумовою її конкурентоспроможності.

Досягнення належного рівня конкурентного потенціалу як окремих підприємств, галузей, так і країни загалом багато у чому залежить від наявності власних конкретних переваг та забезпечення енергоресурсами. Для України енергетична галузь є однією з провідних галузей, має стратегічне значення і потребує окремого розгляду.

Стан дослідження. Проблеми формування конкурентного потенціалу країни в контексті енергетичної безпеки та шляхи його забезпечення частково відображено в публікаціях таких дослідників, як: С.М. Бевз, М.П. Ковалко, А.Н. Криволапов, Б.С. Стогний, М.П. Халявка та ін. Проте сучасні глобалізаційні процеси та проблеми в забезпеченні країни енергоресурсами потребують глибших досліджень з питань енергетичної безпеки. Тому виникає необхідність дослідити загрози енергетичній безпеці та механізми запобігання в контексті саме забезпечення сталого розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Поняття енергетичної безпеки, спровоковане нафтовим ембарго 1973 р., спочатку трактувалося як таке, що представляє собою енергетичну самодостатність країни. При цьому обов'язковими вважалися аспекти надійності поставок, достатності обсягів енергетичних ресурсів, що знаходяться в обігу на ринку, і прийнятність ціни на енергетичні носії. Пізніше, в процесі адаптації світової економіки до наслідків нафтової кризи, проблеми, пов'язані з функціонуванням саме цього сектора, здавалися майже повністю вирішеними. Однак останні події в рамках ринку енергетики свідчать не про користь цього. Отже, акцентування уваги на виділенні загроз внаслідок формування енергетичного забезпечення країни є дуже актуальним.

Перш ніж аналізувати чинники, що впливають безпосередньо на формування негативних тенденцій в цій галузі, варто зосередити увагу на виділенні сутності системуютьовального фактора сталого світового розвитку – енергетичної безпеки. Так, існує величезна кількість трактувань цього поняття, але найбільш змістовним видається те, що міститься у порядку денному ХХІ ст.: глобальна енергетична безпека – стан глобального співтовариства, при якому кожен житель Землі має гарантований доступ до джерел енергії, що забезпечують в кількісному і в якісному аспектах задоволення потреб у забезпеченні здорового способу життя, комфортного навколишнього середовища, умов інтелектуального і духовного розвитку [4].

Визначивши суть, варто перейти безпосередньо до загроз, що умовно розділяються за сферами: економічні, зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні, соціально-політичні, техногенні та природні, загрози, пов'язані з недостатньо ефективним менеджментом. Враховуючи широту економічного спрямування, необхідно дослідити саме економічні загрози. До цієї групи відносять:

- дефіцит інвестиційних ресурсів (розвиток сфери потребує постійної концентрації грошових коштів для впровадження заходів із модернізації, оптимізації існуючих систем із видобутку або перероблення енергоресурсів);
- фінансову нестабільність у забезпеченні функціонування енергетичного комплексу паливними ресурсами та іншими матеріальними складовими (сталість поставок у цьому напрямі безпосередньо формує підтримку технологічних процесів, стабільність у відносинах з постачальниками – ситуація, яка склалася сьогодні в Україні, – пряме свідчення важливості цього фактора);

- незбалансованість виробництва та споживання паливно-енергетичних ресурсів (деякі країни мають надмірно енергоємні галузі виробництва; Україна не є винятком, взяти хоча б машинобудування або сталеливарну галузь);
- дефіцит потужностей енергетичних систем (часто висока енергоємність економіки провокує роботу мереж з енергетичного забезпечення на кордоні своєї пропускної здатності; так, найбільший виробник труб у Запоріжжі може працювати тільки на 70 % своєї потужності з причини недостатнього енергетичного забезпечення);
- високий рівень монополізму виробників і постачальників енергії і паливних ресурсів; неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів.

Наступна група загроз – загрози зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні. Передусім варто виділити такі:

- залежність від імпорту паливно-енергетичних ресурсів або енергетичного обладнання (у цьому випадку йдеться про те, що керівництво не завжди має змогу провести диверсифікацію постачальників енергоресурсів. Прикладом може бути українська компанія НАК "Нафтогаз", і що є тому прямим доказом);
- критична залежність імпорту або експорту від умов транспортування (поставки природного газу потребують спорудження газотранспортної системи, яка може проходити по території іноземних держав, що тягне за собою певні політичні чи економічні поступки країни в обмін на дозвіл на прокладку такої системи. Актуальне тепер питання щодо газопроводу "Південний потік", який сприяє дестабілізації відносин всередині Європейського Союзу);
- дискримінаційні заходи з боку певних країн [3, 5].

Питання загроз соціально-політичного характеру тісно пов'язано з двома попередніми видами загроз. Так, до цього напрямку можна віднести:

- нестабільність у суспільстві (може бути спричинена як ситуацією, що виникла всередині країни, і може мати економічне або політичне забарвлення, так і ситуацією, що сталася в рамках глобальної економічної системи, наприклад фінансова криза 2008-2011 рр.);
- негативні події соціально-політичного характеру (прикладом може бути хвиля революцій, яка трапилася на Близькому Сході в 2011-2012 рр. під назвою "Арабська весна" і потягнула за собою збільшення волатильності світового енергетичного ринку. Повторний приклад можна спостерігати тепер у ситуації з Росією, чия політика відносно України призвела до обвалу цін на нафту);
- приватні інтереси нових власників у сфері енергетики (спрямовані на оперативне кон'юнктурне отримання прибутку, а не на довгострокову і зважену стратегію. Український ринок з його газовими контрактами є прямим доказом наявності подібного фактора);
- високий рівень криміналізації енергетичного бізнесу;
- низький рівень кваліфікації персоналу для обслуговування нових систем із видобутку енергетичного ресурсу або його перероблення, відсутність здорової конкуренції на внутрішніх ринках тощо.

Ще одним вектором загроз є техногенний. Увесь спектр загроз з цього боку пов'язаний з недосконалістю людського ставлення і виконання обов'язків. Так, необхідно звернути увагу на такі загрози:

- низький технічний рівень і якість систем, окремого обладнання (часто під час проведення будівельних, монтажних або ремонтних робіт проявляється халатність персоналу, яка може призвести надалі до швидкої амортизації систем);
- знос основних виробничих фондів (особливо це стосується країн пострадянського простору, Африки, деяких азійських країн);

- недотримання правил технічної експлуатації ліній і систем (прикладом є аварії, що виникають на шахтах із видобутку вугілля);
- нераціональне розміщення енергетичних об'єктів.

Близькою за результатами, однак протилежною за етимологією, є сфера природних загроз. Останнім часом, внаслідок невідворотних процесів глобального потепління і забруднення планети, саме такі наслідки дедалі частіше трапляються:

- стихійні лиха (прикладом може бути аварія на АЕС "Фукусіма", повені, снігопади, зливові дощі з наслідками затоплення цілих регіонів, зсуви);
- природні аномальні явища (наприклад, за умови використання країною енергії ГЕС, довгострокова маловодність річного стоку може призвести до проблем з енергозабезпеченням всієї країни);
- аномальні явища, пов'язані з високим рівнем сонячної активності (наслідками такого роду явищ може бути прискорене старіння ізоляційних матеріалів, що знаходяться безпосередньо на об'єктах, пов'язаних з енергозабезпеченням), і деякі інші, не менш негативні аспекти впливу природи [1].

І нарешті, до останньої групи загроз відносять загрози, які нерозривно пов'язані з неякісним управлінням, менеджментом у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів. Навідміну від попереднього виду загроз, вони повністю залежить від дії людини: недосконалість організаційних структур управління в енергетичних компаніях; нескоординованість взаємодії підрозділів у межах одного підприємства або всієї галузі; недосконалість правової та законодавчої бази; слабкі механізми з реалізації державної політики у сфері енергозбереження [2].

Висновки. Отже, розглянувши складові енергетичної безпеки, можна трактувати, що в сучасних умовах однією з найбільш актуальних проблем є вирішення питання щодо забезпечення країни енергоресурсами в достатньому обсязі. Загрозами, які існують в напрямі цього вектора, потрібно вчасно запобігати та зосереджувати увагу керівництва та відповідних органів держави на можливих способах їх подолання. Адже найнебезпечніші виклики для енергетичної безпеки України виникають у трьох сферах:

- 1) законодавча база – через відсутність єдиного механізму ухвалення законів та укладання міжнародних угод у сфері енергетики. Документи, що стають частиною нормативно-правової бази України, часто не відповідають вимогам європейського законодавства. Крім цього, іноді важко простежити чіткий зв'язок між цілями документа й конкретними заходами, що мають бути вжитими для їх досягнення;
- 2) система управління енергетикою, яка є неефективною і не забезпечує потреб української економіки;
- 3) сировинна база – недостатність природних ресурсів і неможливість ефективного використання наявної сировинної бази.

Література

1. Бевз С.М. Обеспечение энергетической безопасности Украины : монография / С.М. Бевз, Д.В. Волошин, О.И. Закревский и др. – К. : Изд-во НИПМБ, 2003. – 264 с.
2. Ковалко М.П. Развитая энергетика – основа национальной безопасности Украины. Анализ тенденций и возможностей / М.П. Ковалко, О.М. Ковалко. – К. : ООО "Бизнесполиграф", 2009. – 108 с.

3. Криволапов А.Н. Энергосбережение и стандартизация как факторы энергетической безопасности / А.Н. Криволапов, В.И. Костенко, Э.П. Островский. – К. : Изд-во "Логос", 1998. – 76 с.
4. Стогний Б.С. Энергетическая безопасность Украины. Мировые и национальные вызовы / Б.С. Стогний, О.В. Кириленко, С.П. Денисюк. – К. : Украинские энциклопедические знания, 2006. – 408 с.
5. Халыва М.П. Ресурсоэнергосбережение в рыночных отношениях : матер. XIV Междунар. конф., 18-22 июня 2007 г., Киев / под ред. М.П. Халыва. – К. : ПВП "Задруга", 2007. – 187 с.

Васильчак С.В., Жидяк О.Р. Угрозы энергетической безопасности – угрозы устойчивому мировому развитию

Рассмотрен конкурентный потенциал страны, который связан с энергетической безопасностью. Сформировано понятие энергетической безопасности как системы, составляющими которой являются надежность поставок, достаточность объемов энергетических ресурсов, находящихся в обращении на рынке, и приемлемость цены на энергетические носители. Выделены угрозы в связи с формированием энергетического обеспечения страны. Проведена классификация угроз по сферам на экономические, внешнеэкономические и внешнеполитические, социально-политические, техногенные и природные, угрозы, связанные с недостаточно эффективным менеджментом. Акцентируется внимание на вопросе глобальной энергетической безопасности как фактора устойчивого мирохозяйственного развития.

Ключевые слова: угрозы, энергетическая безопасность, энергетический рынок, конкурентный потенциал, механизм, энергия, производство, потребление, устойчивое развитие.

Vasil'chak S.V., Zhidiak O.R. Threats to Energy Security Are Threats to Global Sustainable Development

The competitive potential of the country that is related to energy security is studied. The concept of energy security as a system is formed where reliability of supply, sufficient amounts of energy resources, which are traded in the market and the reasonableness of prices for energy carriers. The threat caused by the formation of the country's energy supply is defined. The classification of threats by chapters on economic, foreign policy, socio-political, technological and also natural threats associated with lack of effective management, is provided. The attention is focused on the issue of global energy security as a factor of sustainable global economic development.

Key words: threats to energy security, energy market, competitive potential, mechanism, energy production, consumption, sustainable development.

УДК 630.68 Доц. А.А. Головки, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ У ЛІСАХ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА УЧАСТЬ МІСЦЕВИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ФОРМУВАННІ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПІ

Здійснено огляд традицій ведення лісокористування у лісах комунальної власності у країнах Європи. Виокремлено окремі закономірності комунального лісокористування у країнах Європи з довготривалими традиціями ринкової економіки та пострадянських країнах. Встановлено, що комунальне лісокористування має багатовікову історію і в сучасних умовах є основою для підприємницької діяльності територіальних громад. Зроблено висновки щодо запровадження зарубіжного досвіду ведення лісового господарства в лісах місцевих територіальних громад для України. Обґрунтовано доцільність розвитку комунального лісокористування в Україні.

Ключові слова: структура власності на ліси, місцеві територіальні громади, традиції лісокористування, лісова політика, реформування структури власності на ліси.

Вступ. У контексті дискусій щодо реформування економічної системи України, а отже, і системи ведення лісового господарства обговорюється питання доцільності перепідпорядкування лісів, що підпорядковуються комунальним лісгосподарським підприємствам до структури Державного агентства лісових ресурсів України. Центральний апарат виконавчої влади в Україні неодноразово видавав нормативні акти, що зобов'язували здійснити таке перепідпорядкування. Проте це рішення наштовхувалося на опір низової ланки системи управління лісовим господарством. Директори державних лісових підприємств часто не хотіли брати на себе відповідальність за розрізнені, виснажені лісгосподарськими заходами лісові масиви. Своєю чергою керівники комунальних лісгосподарських підприємств також не бажали інтегруватися до структури підприємств Державного агентства лісових ресурсів України. Існують аргументи як на користь перепідпорядкування лісів комунальної власності, так і проти цього. У цьому контексті цікавим є дослідження досвіду європейських країн, котрі у структурі власності мають комунальні ліси.

Постановка завдання. Здійснити аналіз ролі місцевих територіальних громад у формуванні державної лісової політики європейських країн та особливості лісокористування у лісах комунальної власності.

Результати дослідження. Структура власності на ліси у країнах Європи є різномірною. У країнах з усталеною демократією у структурі власності переважають приватні ліси, тоді як у постсоціалістичних країнах переважає державна форма власності на ліси. Власність місцевих територіальних громад на ліси розглянуто як частину державної форми власності поряд з власністю регіонів та загальнодержавною формою власності. Єдиною країною Європи, більшість лісів державної форми власності якої перебувають у власності регіонів, є Німеччина, що пов'язано з її федеративним державним устроєм. Структуру власності на ліси у Європі за даними UNECE представлено у табл. 1.

Не у всіх країнах Європи місцеві територіальні громади мають у своїй власності ліси. Найбільша частка лісів у власності територіальних громад має місце у Бельгії (32 %), Німеччині (20 %) і Чехії (15 %). Комунальна власність на ліси наведена також у таких країнах, як: Болгарія, Фінляндія, Франція, Нідерланди, Норвегія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина. Із табл. 2 видно, що за запасом деревини у переважних випадках комунальні ліси не поступаються лісам інших форм власності. У деяких випадках інтенсивність лісокористування у цих лісах є вищою, ніж у лісах загальнодержавної та приватної власності.

Розглянуто роль місцевих територіальних громад у формуванні лісової політики у країнах із найбільшою часткою комунальних лісів. Цікавим для України є досвід Чехії, де органи управління лісами підпорядковані Міністерству сільського господарства. Управління лісами державної форми власності здійснює Державне лісове підприємство "Ліси Чеської республіки". Управління цим підприємством здійснює рада директорів та спостережна рада, яка складається із чотирьох представників міністерства сільського господарства, двох представників лісового підприємства та двох представників інших відомств. Суб'єкти комунальної та приватної власності на ліси у Чехії утворили асоціацію для відстоювання своїх інтересів у сфері лісокористування. Лісовпорядкування